

WESSVIK 13. siječnja 96.

VOJNA HRVATA I HRVATSKU

Iako napisan na engleskom jeziku romaneskni prvijenac Amerikanke Julienne Eden Bušić »Ljubavnici i ludaci« i te kako pripada i hrvatskoj književnosti i hrvatskoj kulturi. Autobiografska je to knjiga koja opisuje kako se mlada Amerikanca krajem šezdesetih zaljubila u Hrvata, Zvonka Bušića, kako je 1970. godine bacila s vrha nebodera na glavnom zagrebačkom trgu leke – dakako, tadašnja je država jedino mogla u njima izražen poziv za otpor procijeniti kao vrlo opasan za svoju vlast – naposljetku, kako je 1976. godine zajedno s njim i s još nekoliko njih Hrvata protivnicima Titova režima ovela avion.

To očajničko nastojanje da se svijet upozna s položajem Hrvata u tadašnjoj saveznoj, socijalističkoj državi završilo je smrću jednog političara, a sudionici su osuđeni na dugogodišnji zatvor. Zvonko je još uvijek u njemu, a Julienne Eden je nakon odležanih 13 godina, puštena. Nedavno je došla (vratila se) u svoju hrvatsku domovinu i ponovnim bacanjem letaka s nebodera (ovaj puta na Trgu bana Jelčića) predstavila ovu svoju knjigu u vremenu koje je ostarilo ono za što se borila sa svojim suprugom.

Više od literature

Ma koliko ova knjiga bila napisana umjetnički uvjerljivo i kvalitetno, nemoguće ju je čitati samo kao literaturu. Ne zbog toga što ona i ne može biti samo umjetničko djelo koje bi djelovalo snagom svojih silka, psihološkim ponranjama u motive koji pokreću njezine junake, uspjetih opisa razmišljanja i življenja jedne mlade generacije koja je radikalno drugačije razmišljala i ponašala se šezdesetih godina, već i zbog toga što niti jedan hrvatski čitatelj ne može doživljavati opis jednog segmenta hrvatske borbe za neovisnost kao nešto umjetnički neutravno, što djeluje samo onim umjetnicima u sebi.

Vjerojatno će s protokom vremena, kada se emocije zbog samog nastanka hrvatske države premetnu u normalno doživljavanje, kada burni osjećaji zbog pojedinačnih i kolektivnih sudbina hrvatske političke emigracije postanu ublaženiji

samoim činjenicom da im se ipak, uza svu nevjerojatnost, borba pokazala i te kako smislrenom i učinkovitom, i taj važan literarni aspekt knjige doći do većeg izražaja. Ovakostale samo s radošću nad dobro napisanim recenicama, nad sjajnim opisom nastanka, rasta, nesporazuma, traženja, lutanja, ushita oko jedne ljudske ljubavi razmišljati, ponajprije uočavati kako je samom mukotrpnan bio život hrvatskih političkih emigranata, u kasnim šezdesetim i u sedamdesetim godinama. Dakako, on je takav bio sve do trenutka prvih neovisnih izbora, odnosno, proći će još podosta vremena da ukupna emigracija shvati puninu toga što se zbiljo s nastankom hrvatske države, da se koliko je povijesno i ljudski moguće ublaže lomovi izazvani tako dugim postojanjem toliko brojne hrvatske dijaspore, dugim postojanjem države koja je mnogo činila na rastičavanju hrvatske nacije, odnosno nepostojanjem ikakve koja bi to spriječila.

Julienne Eden Bušić opisuje onaj vrlo rijedak, ali zato ne manje ljudski način, da se postane pripadnikom nekog naroda. Razlog zašto je ona postala Hrvaticom, zašto je Hrvatsku odabrala da joj bude domovinom, zašto je bila za Hrvatsku

Julienne Eden Bušić: »Ljubavnici i ludaci«, roman, prijevod Marko Maras, »Znanje«, Zagreb 1995.

KNJIGE

Autorica knjige koju je nemoguće čitati samo kao literaturu - Julienne Eden Bušić

za koju se površno misli da postoji samo u knjigama, a da obični ljudi nisu u stanju tako joj se potpuno predati. Isprva i nepristajanje to je ljubav prema Zvonku Bušiću, a onda polako i nesposobno, kako počinje razumijevati dublje uzroke hrvatske borbe, više saznajući o Hrvatskoj, upoznavajući tu zemlju, njene ljude, to postaje i ljubav prema Hrvatskoj samoj.

Ljubav koja se ne štedi

I prema Zvonku i prema Hrvatskoj bila je to (i sad jest) potpuna ljubav, ljubav bez ostataka. Ljubav od one vrste koja je u činihima, koja se ne šteti i koja ne žali zbog plaće

ne cijene. Međunarodno pravo kvantificira otmicu aviona kao terorizam; jednako tako je posljedica terorističkog čina smrt policajca – posve neovisno o okolnosti što ju otmicari nisu nikako htjeli i što ju je prouzročio silno nespretn spilet okolnosti – zbog toga je goda Bušić osuđena na doživotni zatvor, a otdrobljala 13 godina. Odsjedila je to veliko vrijeme, a Zvonko Bušić je još uvijek u zatvoru.

Jedan aspekt njena pisanja, za pravo svjedocenja, također zaslužuje posebnu pozornost. Živeći sa Zvonkom upoznala je mnogo hrvatskih boraca za slobodu, razne emigrantske organizacije i pokrete, onu podzemnu i mukotrpnu borbu s provokatorima i ubojicama jugoslavenske tajne policije. Najveći dio tih ljudi u potpunosti je progledao i shvatio što je smisao socijalizma i Titova režima. Oni su vrlo precizno znali prije četvrt stoljeća, ono što neki u potpunosti ne znaju ni danas. Ta grupa ljudi je shvaćala da je jedini izlaz za Hrvate, podjednako one u Hrvatskoj kao i one rasijene, samo neovisna, samostalna i samobitna Hrvatska. Posjedovali su brojne informacije o zbilji i funkciji tadašnje države koje ni na koji način nije bilo moguće saznati u njoj. Čitajući retke gdje Julienne Bušić piše o njihovim spoznajama i znanjima postaje i jasnije koliko je životna bila hrvatska državotvorna ideja, odnosno, koliko je jak kontinuitet nastojanja, za potpunom afirmacijom hrvatske nacije.

Medutim, svi dijelci koji čine složeno tkivo knjige »Ljubavnici i ludaci« ipak ne bi posebnou funkcionalni bili osim kao niz činjenica kojima je bila svjedok i sudionik autorica, da nisu oblikovani tako zrelo i umjetnički živom naracijom. To ovu knjigu višestruko preporučuje čitanju i otvara za dugotrajniji život potpuno u sklopu hrvatske književnosti.

ŽELJKO KLIMENT